

Kiusaamiseen puuttuminen, Riistaveden yhtenäiskoulun malli

Mitä on kiusaaminen?

Erimielisyydet ovat väistämättömiä ihmisten välillä. Niissä tilanteissa tulisi oppia hallitsemaan tunteitaan, selvittämään riitoja ja sopimaan niitä. Usein oppilaat myös kiusoittelevat ja hännäävät tahallaan toisiaan. Kiusoittelun kohde voi tulkita osan näistä tilanteista leikiksi, mutta osa voi loukata ja satuttaa. Nämä tilanteet ovat yleensä hetkellisiä ja niiden kohteet vaihtelevat. Ne ovat eri asia kuin tietyn oppilaan järjestelmällinen kiusaaminen.

Koulukiusaamisella tarkoitetaan sitä, että joku oppilas joutuu jatkuvasti kiusaamisen kohteeksi. Kiusaajia voi olla yksi tai useampia. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi tönimistä, lyömistä, haukkumista ja pilkkaamista, seurasta pois sulkemista, ilkeitä puheita – mitä tahansa sellaista, jolla pyritään vahingoittamaan tai loukkaamaan toista. Kiusaaminen merkitsee usein henkilön eristämistä luokan, ryhmän tai virtuaaliryhmän sosiaalisesta kanssakäymisestä.

Kiusaamistilanne ei ole yleensä tasa-arvoisten ja voimakkaiden nahistelua, vaan monesti kiusattu on puolustuskyvytön. Kiusaaja on usein uhriaan fyysisesti vahvempi, isompi, vanhempi tai persoonaltaan räväkempi.

Kiusaaminen on rikollista toimintaa, jos se täyttää lainsäädännössä rikokselle asetetut tunnusmerkit. Muun muassa kunnianloukkaukseen, laittomaan uhkaukseen, lievään pahoinpitelyyn ja pahoinpitelyyn liittyviä lakipykäläiä voidaan soveltaa kiusaamisen yhteydessä. Myös kiusaajan rikoskumppanina, avunantajana ja yllyttäjänä toimiminen ovat lain mukaan rangaistavia tekoja.

Sopimatonta käytös

Sopimatonta käytöstä on kaikki sellainen toiminta, joka vähentää toisten oppilaiden viihtymistä ja joka alentaa myös huonosti käyttäytyvän oppilaan omaa sosiaalista asemaa ja yhteisössä elämistä. Siihen kuuluu välinpitämättömyys itseä ja toisia kohtaan sekä toisten tavaroita ja yhteistä ympäristöä kohtaan. Sopimatonta käytöstä on koulun sääntöjen tahallinen noudattamatta jättäminen sekä epäasiallinen puhe toisille oppilaille tai koulun henkilökuntaa kohtaan.

Käytökseen puuttuminen ja ennalta ehkäisy

Luokat 0-2:

Alkuopetusikäinen lapsi opettelee koululaisen taitoja. Toivottuun käyttäytymiseen ohjataan arjessa jatkuvasti ja epätoivottavaan käytökseen puututaan. Luokassa tulee olla selkeät säännöt, jotka ovat kaikkien tiedossa. Lisäksi koulussa on yhteiset järjestyssäännöt kaikille Tunne- ja vuorovaikutustaitoja opetellaan aktiivisesti läpi lukuvuoden.

Jos lasta ojennetaan, seuraamus tulisi olla mahdollisimman nopeasti tapahtuman jälkeen niin, että lapsen moraali- ja aikakäsitys riittäisi asian syy-seuraussuhteen ymmärtämiseen. Ojentamista on esimerkiksi, että oppilas voidaan jättää valvottuna seuraavaksi välitunniksi sisälle muiden mennessä ulos. Lisäksi asiasta keskustellaan, jotta oppilas ymmärtäisi mitä häneltä odotetaan ja hän oppisi muuttamaan käytöstään. Huoltaja(t) pidetään tietoisena toiminnasta.

Jos lapsella on niin suuria vaikeuksia käyttäytymisessä/tunteiden säätelyssä niin, että hänen käyttäytymisensä uhkaa hänen itsensä tai muiden ryhmässä olevien turvallisuutta, käsitellään hänen asioistaan yksilöllisessä oppilashuoltoryhmässä. Oppilaasta tulee tehdä tarvittaessa myös lastensuojeluilmoitus.

Ennaltaehkäisynä koulussa järjestetään kummi-, välkkäri- ja oppilaskuntatoimintaa. Jokaisen koulun henkilökuntaan kuuluvan tulee puuttua oppilaiden epäkorrektiin toimintaan sekä auttaa ja ohjeistaa tarvittaessa.

Luokat 3- 9:

Ryhmässä toimimisen sekä vuorovaikutus- ja tunnetaitojen harjoittelu jatkuu. Tämän ikäiseltä oppilaalta voidaan vaatia jo selkeämpää seuraamuskulttuurin noudattamista.

Jos oppilas käyttäytyy epäasiallisesti, hänen kanssaan keskustellaan ja annetaan Wilma-merkintä tiedoksi huoltajille. Lisäksi on hyvä kertoa tapahtuma puhelimitse.

Jos oppilas käyttäytyy epäasiallisesti toistuvasti, tulee hänelle määrätä kasvatuskeskustelu. Keskusteluun kutsutaan myös huoltaja tai hänen kanssaan sovitaan asiasta muuten. Kasvatuskeskustelussa käsitellyt ja sovitut asiat merkitään Wilmaan ja tulostettu sekä

allekirjoitettu lomake säilytetään koululla. Kasvatuskeskustelu voidaan järjestää myös ilman huoltajan läsnäoloa, mikäli tämä on sovittu huoltajan kanssa.

Mikäli epäasiallinen käyttäytyminen jatkuu kasvatuskeskustelunkin jälkeen, oppilaalle annetaan jälki-istunto.

Mikäli huoli jostakin oppilaasta kasvaa, tulee hänen asioissaan kutsua koolle yksilöllinen oppilashuoltoryhmä. Oppilaasta tulee tehdä tarvittaessa myös lastensuojeluilmoitus.

Ennaltaehkäisyä koulussa tulee järjestää kummi-, välkkäri- ja oppilaskuntatoimintaa. Jokaisen koulun henkilökuntaan kuuluvan tulee puuttua oppilaiden epäkorrektiin toimintaan sekä auttaa ja ohjeistaa tarvittaessa. Kodin kanssa tulee tehdä yhteistyötä.

Perusopetuslaki 36 §: Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan evätä enintään jäljellä olevan työpäivän ajaksi, jos on olemassa vaara, että toisen oppilaan taikka koulussa tai muussa opetustilassa työskentelevän henkilön turvallisuus kärsii oppilaan väkivaltaisen tai uhkaavan käyttäytymisen vuoksi taikka opetus tai siihen liittyvä toiminta vaikeutuu kohtuuttomasti oppilaan häiritsevän käyttäytymisen vuoksi.

Oppilaan osallistuminen opetukseen voidaan edellä mainitulla perusteella evätä myös seuraavaksi työpäiväksi, mikäli opetuksen järjestäjä tarvitsee aikaa suunnitella oppilaan paluuta takaisin opetukseen ja tarjota oppilaalle oppilashuollon palveluita sekä tukea turvallista paluuta opetukseen. Epäämisen aikana oppilaalle on järjestettävä 36 §:ssä tarkoitettuna oppilashuoltona mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti oppilashuollon psykologin tai kuraattorin kanssa. Lisäksi oppilaalle on järjestettävä muu hänen tarvitsemansa tuki epäämisen aikana ja oppilaan palatessa opetukseen. Oppilaalle tehdään suunnitelma opetukseen palaamisen tukemiseksi.

Kiusaamiseen puuttuminen:

1. Kiusaamisen tullessa ilmi asiaa vie ensimmäisenä eteenpäin luokanopettaja/luokanohjaaja mahdollisimman nopeasti. Työpariksi hän voi ottaa esimerkiksi erityisopettajan. Mahdollisuuksien mukaan keskustellaan oppilaan/oppilaiden kanssa kahden koulun aikuisen ollessa paikalla.
2. Asiasta kirjataan lomakkeelle, joka säilytetään nimellisessä kirjekuussa.
3. Asiasta ilmoitetaan huoltajille.
4. Tilannetta seurataan lomakkeeseen kirjoitetun sopimuksen mukaan.
5. Tarvittaessa tilanteen selvittelyyn otetaan mukaan koulukuraattori.
6. Rehtori voi tarvittaessa puhuttaa oppilaat.
7. Mikäli tilanne toistuu, voidaan koululle kutsua huoltajat ja oppilaat keskustelemaan rehtorin ja opettajien kanssa. Tarvittaessa tilaisuuteen voidaan kutsua myös muita henkilöitä, esim. Ankkuritiimi, koulukuraattori, koululääkäri, terveydenhoitaja, lastensuojelun työntekijä tms.

Kirjaaminen ja huomioon otettavat asiat:

Kiusatun tai puuttujan kuvaus tapahtuneesta:

- Millaisesta kiusaamisesta on kysymys, milloin ja missä sitä on tapahtunut, ketkä ovat siihen osallistuneet ja keitä tilanteessa oli paikalla?
- Jos kiusaamisesta on olemassa todisteita kuten some-, teksti tai sähköpostiviestejä, pitää ne säilyttää, ottaa screenshotit.
- Kiusattu oppilas tarvitsee varmuuden siitä, että aikuiset puuttuvat tilanteeseen ja keskustelun tavoitteena on lisätä hänen turvallisuudentunnettaan.
- Kiusaamistilannetta selvittävän aikuisen tulee hankkia asiasta taustatietoja haastatteleamalla paikalla olleita muita oppilaita tai koulun henkilöstöä.
- Kiusatun kuvaus tapahtuneesta tulee dokumentoida ja säilyttää koululla niin kauan kuin oppilas on oppilaana koulussa.

Kiusaamiseen osallistuneen oppilaan/oppilaiden kuuleminen:

- Jokaisen kiusaamiseen osallistuneen oppilaan kanssa käydään erillinen keskustelu. Jos kiusaajia on useita, tulee keskustelut käydä kaikkien kanssa.
- Keskustelun tarkoituksena on tehdä oppilaalle selväksi, että kiusaaminen on koulun aikuisten tiedossa, sitä ei hyväksytä ja että tilannetta seurataan jatkossa.
- Keskustelun tavoite on, että oppilas sitoutuu lopettamaan kiusaamisen välittömästi. Sopimus on kirjattava.
- Jos kiusaamisen osallistuneita on useita, on usein syytä tavata heidät ryhmänä yksilökeskustelun jälkeen. Yhteisen keskustelun tarkoituksena on vahvistaa yhdessä

sopimukset, jotka yksittäisten oppilaiden kanssa on jo tehty. Kiusaamiseen osallistuneiden kanssa käyty keskustelu tulee dokumentoida ja säilyttää koululla.

- On tilanteita, joissa oppilaaseen kohdistuva kiusaaminen on niin vakavaa tai pitkäkestoista, että se täyttää rikoksen tunnusmerkistön. Kyseeseen voi tulla esimerkiksi seuraavat rikokset:
  - kunnianloukkaus tai yksityiselämää loukkaavan tiedon levittäminen,
  - pahoinpitely
  - laitton uhkaus

Tällaisissa tilanteissa on aina otettava yhteys poliisiin Ankkuri-ryhmään, vaikka kiusaaja ei olisi ikänsä johdosta rikosoikeudellisessa vastuussa. Tarvittaessa Ankkuri-ryhmä voi tulla avuksi selvittämään tilanteita.

